

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування комунальної установи
Сумської обласної ради Кролевецький будинок-інтернат
для громадян похилого віку та інвалідів**

19 липня 2023 року

м. Суми, 2023 рік

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 19.07.2023 групою НПМ здійснено відвідування комунальної установи Сумської обласної ради Кролевецький будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів (далі – установа, заклад, інтернат, будинок-інтернат).

Відвідування здійснювали наступні члени групи НПМ:

Бурка Олександр Володимирович, головний спеціаліст відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Завалій Анастасія Іванівна, головний спеціаліст відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Єжжун Марина Вікторівна, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Будинок-інтернат знаходиться за адресою: бул. Шевченка, 59, м. Кролевець, Сумська обл., 41300.

Керівник місця несвободи – Макаровець Лідія Миколаївна.

Відповідно до Положення комунальної установи Сумської обласної ради Кролевецький будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів установа є стаціонарним інтернатним закладом соціального захисту для цілодобового проживання (перебування) та догляду за особами з інвалідністю, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, соціально-побутового, медичного обслуговування, соціальних послуг і комплексу реабілітаційних заходів, та громадянами похилого віку, які потребують стороннього догляду або підтримки в проживанні, заснованим на майні спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Сумської області, управління яким здійснює Сумська обласна рада через Управління майном Сумської обласної ради та знаходиться у функціональному підпорядкуванні Департаменту соціального захисту населення Сумської обласної державної адміністрації.

Штатна чисельність працівників будинку-інтернату складає 104 штатних одиниць, з них 51 – лікарі і медичний персонал (лікар загальної практики сімейної медицини – 1, завідувач медичним відділенням – 1, лікар стоматолог – 1, сестра медична – 10, молодший медичний персонал – 38).

Установа має ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальностями: організація і управління охороною здоров'я, терапія, а також сестринська справа.

Інтернат розрахований на перебування 155 осіб. На день відвідування в закладі перебувало 127 підопічних, з яких 48 – особи з інвалідністю (І група – 26 осіб; II група – 18 осіб, III група – 4 особи). За віковою категорією у закладі проживає 16 осіб у віці до 60 років, решта – старші 60 років.

З початку 2023 року до закладу влаштовано 15 осіб.

За поточний рік в інтернаті померло 28 підопічних. Факти смерті підопічних фіксуються штатним лікарем, ведеться журнал обліку.

Підопічні з інвалідністю забезпечені технічними та іншими засобами реабілітації, які поновлюються згідно із термінів експлуатації, а також забезпечені спеціальними засобами для догляду.

Усі підопічні розподілені до загального та геріатричного відділень і проживають в чотирьох житлових корпусах, один з яких двоповерховий.

Санітарний стан житлових кімнат, постільної білизни, одягу підопічних задовільний, кімнати освітлені, неприємні запахи переважно відсутні.

Варто відзначити, що на момент відвідування у деяких приміщеннях (житлових та нежитлових) проводяться ремонтні (малярні) роботи.

На стінах у коридорах та інших приміщеннях наявні перила для зручності пересування підопічних (фото 4).

У житлових корпусах облаштовано кімнати для відпочинку, обладнані телевізорами, у яких підопічні можуть проводити своє дозвілля. Водночас при вибірковій перевірці працездатності телевізорів (4-те відділення, 2-й поверх) виявлено відсутність під'єднання пристрою до сигнальних кабелів та бездротових джерел даних, що унеможливує для підопічних використання телевізора за призначенням (фото 5).

Крім того, у інтернаті функціонує бібліотека (фото 6). Водночас розташування бібліотеки на другому поверсі будівлі закладу викликає питання щодо її доступності для осіб, які відносяться до маломобільних груп населення.

В умовах воєнного стану будинок-інтернат має достатній запас продуктів харчування та миючих засобів.

Підопічних забезпечено чотириразовим харчуванням, наявне денне та перспективне меню.

У закладі для укриття підопічних облаштовано підвальне приміщення, яке згідно акту комісійної оцінки об'єкта (будівлі, споруди, приміщення) від 27.06.2023 може використовуватись як найпростіше укриття. В укритті є лави для сидіння, запаси питної і технічної води та продуктів харчування, облаштовані біотуалети та баки для нечистот.

Територія закладу огорожена та доглянута. Вхід через центральні ворота на момент візиту зачинений. На територію інтернату члени групи НПМ потрапили

через транспортні ворота. На території закладу облаштована тематична зона відпочинку «Старий млин», вхід до якої на момент відвідування зачинений на навісний замок (фото 7), а також наявні місця для прогулянок.

Заклад має систему централізованого водопостачання, функціонує система очищення питної води за допомогою фільтрів зворотного осмосу. Опалення інтернату забезпечується стороннім суб'єктом господарської діяльності з використанням потужностей котельні закладу. У санітарних кімнатах та на харчоблоці наявна гаряча вода, підігрівання якої здійснюється електричними бойлерами.

У закладі функціонує перукарня із штатним перукарем, а також швейна майстерня, де здійснюється ремонт та пошив одягу для підопічних.

На території закладу функціонує пральний комплекс. Водночас одна з двох пральних машин перебуває у непрацездатному стані і потребує ремонту шляхом заміни плати управління (зі слів персоналу інтернату), однак, ураховуючи, що пральна машина виготовлена на території країни-агресора, то із очевидних причин не може бути відремонтована й підлягає заміні.

Працівниками інтернату здійснюється прибирання у кімнатах підопічних та приміщеннях загального користування, проте облік поточних дезінфекційних заходів у закладі здійснюється неналежним чином (див. п. 1.6 цього звіту).

Приміщення харчоблоку, робочі поверхні та посуд – чисті. Неприємні запахи на кухні та у їдальні не зафіксовано. Витяжна вентиляція перебуває у технічно справному стані, наявне гаряче та холодне водопостачання.

Особові медичні книжки працівників харчоблоку мають актуальні відмітки про проходження обов'язкових профілактичних медичних оглядів.

У відділеннях інтернату наявні інформаційні стенди, які потребують перегляду та наповнення актуальною інформацією, зокрема про контактні дані Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, місцевого структурного підрозділу з питань соціального захисту населення, Національної поліції України, центрів з надання безоплатної правової допомоги тощо. Перед деякими інформаційними стендами на підлозі встановлені вазони з рослинами, що ускладнюють доступ до розміщеної на стендах інформації, особливо для людей похилого віку та маломобільних груп населення (фото 8).

Під час відвідування групою НПМ проведено особисте конфіденційне спілкування з 32 підопічними та 8 працівниками закладу. Скарг від підопічних на жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання з боку персоналу не надходило.

Попереднє відвідування групою НПМ не здійснювалося.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України, стаття 32 Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні», стаття 25 Конвенції про права осіб з інвалідністю, статті 21 та 33 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб»).

1. Медична документація ведеться із порушенням вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 14.02.2012 № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування». Так, у закладі ведуться застарілі зразки первинної медичної документації «Історія хвороби» (фото 9).

2. Відповідно до вимог 35 Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2020 р. № 772 (далі – Типове положення) житлові кімнати підопічних мають бути облаштовані кнопками виклику персоналу. Інтернатом має бути забезпечене їх обов'язкове цілодобове функціонування.

Водночас групою НПМ встановлено, що всупереч вищевказаним вимогам житлові кімнати підопічних, зокрема осіб з інвалідністю та ліжкових хворих, не обладнані кнопками виклику персоналу.

3. Згідно з пунктом 6 Типового положення підопічним інтернату гарантується, у тому числі, проведення комплексу реабілітаційних заходів. Пунктами 8 та 11 Типового положення передбачається, що інтернат у разі потреби сприяє в оформленні документів та організовує огляд підопічних медико-соціальною експертною комісією для встановлення групи інвалідності або продовження її строку, в оформленні індивідуальної програми реабілітації або її коригуванні, здійснює контроль за її виконанням і продовженням строку дії, а також у реєстрації органом опіки та піклування помічника за вибором дієздатного підопічного. Інтернат з метою виконання індивідуальних програм реабілітації осіб з інвалідністю забезпечує складення індивідуальних планів комплексної реабілітації (абілітації) за формою, затвердженою Міністерством соціальної політики України. Індивідуальні плани комплексної реабілітації (абілітації) складаються на підставі індивідуальних програм реабілітації осіб з інвалідністю реабілітаційною комісією за участю провідних фахівців з реабілітації, представників місцевих органів виконавчої влади. Положення про реабілітаційну комісію, її персональний склад (із призначенням голови реабілітаційної комісії) і план роботи затверджуються директором інтернату.

Групою НПМ встановлено, що у закладі всупереч викладеним вище вимогам, у більшості підопічних, яким встановлена група інвалідності, відсутні актуальні

(оновлені, переглянуті) індивідуальні плани реабілітації та індивідуальні програми реабілітації.

4. Відповідно до вимог статті 21 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» та пункту 13 Переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2001 № 559, адміністрація, медичний персонал (лікарі, середній та молодший медичний персонал), технічний персонал, у тому числі прибиральники приміщень, працівники харчоблоків, їдалень та роздавальних пунктів будинків-інтернатів підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам.

Водночас вибірковою перевіркою особистих медичних книжок медичного персоналу установи (Півень Л.М., Гречаниченко А.М., Бондаренко-Гуменюк Л.В. та ін.) встановлено порушення термінів проходження періодичного медичного огляду (фото 10).

5. Статтею 23 Закону України «Про лікарські засоби» передбачено, що неякісні лікарські засоби, включаючи ті, термін придатності яких закінчився, підлягають утилізації та знищенню.

Однак, під час відвідування групою НПМ у медичному відділенні закладу виявлені лікарські засоби, термін придатності яких минув (фото 11).

6. У ході відвідування встановлено неналежне ведення документації щодо обліку поточних дезінфекційних заходів. Так, останні записи в журналах обліку дезінфекційних робіт у медичному пункті датовані 17.04.2023, у житлових кімнатах, санітарно-гігієнічних та інших приміщеннях – 31.05.2023, у пральні – 10.07.2023 (фото 12).

Викладені обставини не дають можливості достовірно з'ясувати дотримання працівниками установи вимог Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» та наказу Міністерства охорони і здоров'я України від 03.08.2020 № 1777 «Про затвердження Заходів та Засобів щодо попередження інфікування при проведенні догляду за пацієнтами» щодо систематичності та регулярності проведення поточних дезінфекційних заходів.

Порушення права на достатній життєвий рівень, приватність та повагу до гідності (статті 28, 32, 48 Конституції України, стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).

7. Згідно з пунктом 5 Типового положення підопічні відповідно до встановлених норм забезпечуються предметами, матеріалами, м'яким і твердим інвентарем (одягом, взуттям, постільною білизною, засобами особистої гігієни, столовим посудом).

8. Відповідно до пункту 2 Порядку забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової

компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.04.2012 № 321 (далі – Порядок забезпечення), особи з інвалідністю, серед іншого, мають право на меблі та оснащення. Пунктом 11 Порядку забезпечення передбачено, що особи з інвалідністю забезпечуються ліжками з ручним регулюванням або з електричним регулюванням та протипролежневими матрацами.

Розділом III Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857, у будинках-інтернатах для громадян похилого віку та інвалідів строки користування матрацом для ліжкових хворих становить 1 рік, а для підопічних, які себе обслуговують – 4 роки.

Вибірковим оглядом ліжок підопічних у кімнатах № 9 та № 10 п'ятого відділення, де мешкають 9 осіб, які належать до маломобільних груп населення, виявлено панцирні ліжка з дерев'яними настилами, поверх яких укладені матраци, що потребують заміни (фото 13). Під час відвідування не вдалося встановити час проведення останньої заміни матраців, однак зі слів працівників закладу з'ясовано, що за період з 2021 по 2023 рік заміна матраців для підопічних не проводилась.

9. Відповідно до пункту 6.1.1.2 ДБН В.2.2-18:2007 «Заклади соціального захисту населення» площі житлових кімнат у відділеннях для осіб, спроможних самостійно пересуватися, і для осіб з інвалідністю, що пересуваються на кріслах колісних, приймаються з розрахунку не менше відповідно 8 м² і 10 м² на людину, але не менше 10 м² і 12 м² – в одномісних. Площі житлових кімнат у відділенні для ліжкових хворих приймаються з розрахунку не менше 8 м² на людину, але не менше 9 м² – в одномісних.

Всупереч викладеним нормам у кімнаті № 10 п'ятого відділення площею 28 м² на момент візиту мешкало 6 підопічних, двоє з яких користувались кріслом колісним, а троє були ліжковими хворими (фото 14).

10. Пунктом 35 Типового положення передбачено, що житлові кімнати для двох і більше осіб облаштовуються ширмами для забезпечення приватності під час переодягання, проведення санітарно-гігієнічних процедур.

Водночас у більшості відвіданих групою НППМ двомісних та багатомісних кімнат для проживання підопічних не виявлено ширм, перегородок або інших засобів забезпечення приватності.

Більше того, у санітарно-гігієнічній кімнаті четвертого відділення паралельно одна одній встановлено дві ванни, однак будь-якою ширмою/перегородкою ця кімната не обладнана (фото 15).

11. Вимогами ДБН В.2.2-18:2007 «Заклади соціального захисту населення» передбачено, що перед їдальнею або у приміщенні їдальні має бути облаштований

один умивальник на 20 місць, але не менше ніж два умивальники.

Всупереч вказаним вимогам перед входом до їдальні закладу, розрахованої на понад 40 місць, не обладнано жодного умивальника для підопічних, що не лише порушує права підопічних на гідні умови проживання, а і створює ризики для їх здоров'я.

Порушення права на вільний розвиток особистості (ст. 23 Конституції України).

12. Статтею 23 Конституції передбачено, що кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості. Відповідно до пункту 6 Типового положення підопічним інтернату гарантуються створення умов для участі в культурно-дозвіллевих заходах з урахуванням побажань підопічних; залучення до заходів, спрямованих на ведення активного способу життя, з урахуванням стану здоров'я та побажань підопічних, створення для цього відповідних умов; організація заходів з метою залучення до життєдіяльності місцевої громади тощо.

Водночас дозвілля підопічних установи є вкрай обмеженим. В інтернаті функціонує лише 5 гуртків: шаховий, доміно, шашок, рукоділля та художньої самодіяльності. При цьому фахівець з культурно-дозвіллевої діяльності жодного разу не підвищувала свою кваліфікацію.

Інші порушення.

13. У рамках створення ефективної системи запобігання та протидії дискримінації та плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини Верховною Радою України прийнятий Закон України від 19.12.2017 № 2249-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України», яким слова «інвалід», «особа з обмеженими фізичними можливостями», «інвалід війни» та «дитина-інвалід» в усіх відмінках і числах замінили в 44 законах відповідно словами «особа з інвалідністю».

Проте, у назві закладу до теперішнього часу вживається некоректний термін «інвалід», що не відповідає сучасним вимогам чинного українського законодавства.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Сумській обласній військовій адміністрації вжити невідкладних заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності комунальної установи Сумської обласної ради Кролевецький будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів.

Сумській обласній раді

Розглянути питання про внесення змін до назви комунальної установи Сумської обласної ради Кролевецький будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів, а також інших подібних закладів та установ, що перебувають в управлінні Сумської обласної ради, в частини заміни слова «інвалід» в усіх відмінках і числах на слова «особа з інвалідністю».

Комунальній установі Сумської обласної ради Кролевецький будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів:

1. Забезпечити належне ведення медичної документації підопічних відповідно до вимог відомчих нормативних актів Міністерства охорони здоров'я України, зокрема наказу від 14.02.2012 № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування».

2. Вжити заходів щодо обладнання житлових кімнат підопічних (у першу чергу – ліжкових хворих) кнопками виклику персоналу відповідно до вимог Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2020 № 772.

3. Відповідно до вимог Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2020 № 772, організувати проведення огляду підопічних з інвалідністю медико-соціальною експертною комісією для оформлення або коригування індивідуальної програми реабілітації.

4. Забезпечити проходження обов'язкових профілактичних медичних оглядів адміністрацією, медичним та технічним персоналом установи відповідно до вимог Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб».

5. Усунути виявлені порушення Закону України «Про лікарські засоби» щодо використання неякісних лікарських засобів, включаючи ті, термін придатності яких закінчився, та не допускати подібних порушень у подальшій діяльності.

6. Відповідно до вимог Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» забезпечити систематичне проведення у закладі систематичних поточних дезінфекційних заходів та належне документальне фіксування проведених робіт.

7. Провести заміну відповідних матраців, ураховуючи вимоги Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857 (у першу чергу – для ліжкових хворих).

8. Забезпечити розміщення підопічних у житлових кімнатах з дотриманням норм житлової площі, передбачених вимогами ДБН В.2.2-18:2007 «Заклади соціального захисту населення».

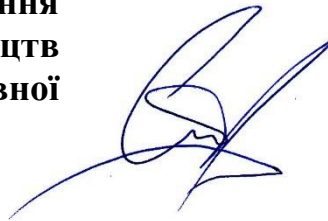
9. Облаштувати житлові кімнати для двох і більше осіб та санітарно-гігієнічні приміщення будинку-інтернату ширмами для забезпечення приватності під час переодягання та проведення санітарно-гігієнічних процедур відповідно до вимог Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2020 № 772.

10. Облаштувати приміщення їдальні інтернату умивальниками у кількості, що відповідає вимогам ДБН В.2.2-18:2007 «Заклади соціального захисту населення».

11. Відповідно до вимог Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2020 № 772, урізноманітнити культурно-дозвілєву діяльність в установі з урахуванням побажань підопічних.

Додаток: фотоматеріали на 3 арк. в 1 прим.

**Керівник групи НПМ
Головний спеціаліст Відділу сприяння
роботі регіональних представництв
Секретаріату Уповноваженого Верховної
Ради України з прав людини**

Олександр Бурка

Додаток: фото до звіту

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

Фото 5

Фото 6

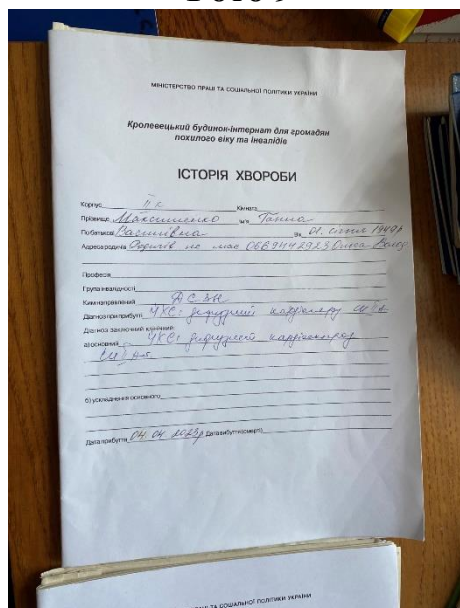
Фото 7

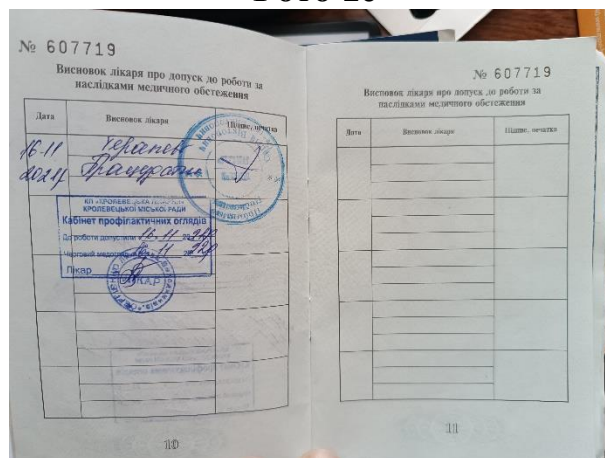
ΦΟΤΟ 8

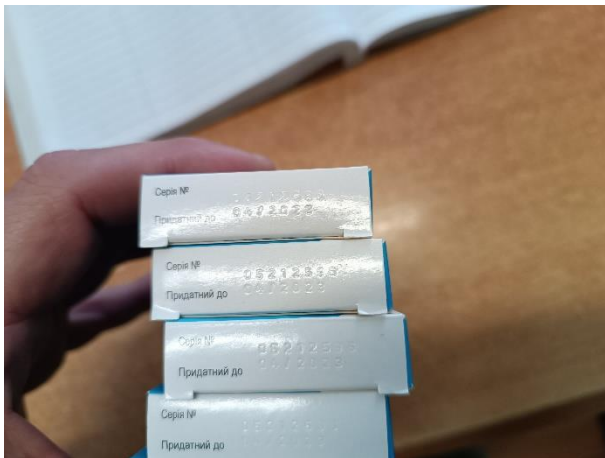
Фото 9

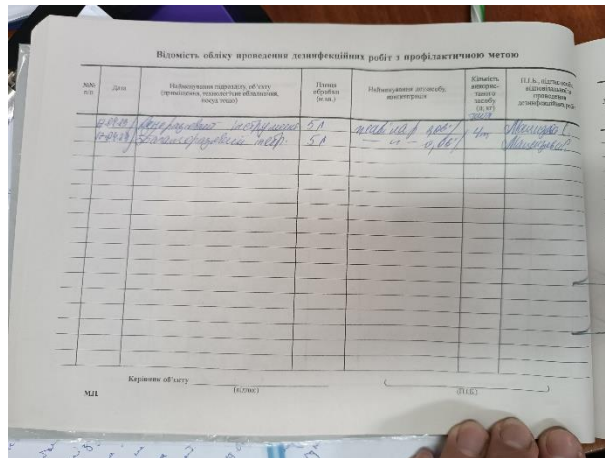
Φοτο 10

Φοτο 11

Φοτο 12

Φοτο 13

Φοτο 14

Φοτο 15

